

Jansen, T., & H. Bonset, *Empirisch onderzoek van het voortgezet moedertaalonderwijs*. SLO, Enschede 1987.

Kousbroek, Rudy, *Nederland: een bewoond gordijn*. Amsterdam 1987.

Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, *Programma's eindexamens v.w.o. - h.a.v.o. - m.a.v.o.* Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage 1979.

Tonnucci, Francesco, *Antologia per la scuola media*. Bertochi, Brasca, Citterio, Lugarini & Ravizza, *Nuovo progretto lettura 2. Educazione alle abilità linguistiche*.

RECENSIE

Xander Noë: De academische kloof

A. van Assche (red.)

Karakters en personages in de literatuur

Acco, Leuven, Amersfoort 1989

Prijs f 24,75

Het doel van *Karakters en personages in de literatuur* is '[...] een aanzet tot vernieuwing zijn in de studie en het onderwijs van de literatuur'. De opzet van het boek is als volgt: in het eerste deel worden in een viertal artikelen de perspectieven op karakters en personages besproken. Het tweede deel bespreekt in een drietal artikelen mogelijke toepassingen in de dagelijkse lespraktijk.

De benadering van de verschillende theorieën speelt zich voornamelijk af op een academisch vlak. We krijgen een overzicht van de visies uit de psychologie op karakter en persoonlijkheid. Het concept 'personage' wordt in de moderne verhaaltheorie bekeken. De verschillende methoden tot karakteranalyse worden vervolgens besproken in het hoofdstuk 'Over personages in narratieve teksten'. Hoe het met de combinatie tussen literatuurdidactiek en karakters is gesteld, wordt verwoord in het laatste hoofdstuk.

De opzet om vernieuwend te zijn vind ik niet helemaal geslaagd. Het eerste deel is slechts een samenbrengen van de verschillende visies op hetzelfde probleem. Dat bij de verschillende literaire theorieën anders met het concept 'personage' wordt omgegaan, mag bekend worden verondersteld.

De lesideeën beperken zich tot de bovenbouw ASO en eveneens tot de literaire canon (*Werther* Nieland, G. Reve; *Marquerite*, Monica van Paemel). Dat zijn niet alleen literaire toppers, maar ook moeilijke boeken. Leerlingen moeten nieuwe vaardigheden oefenen aan de hand van een ontoegankelijk boek. Zo wordt er bijvoorbeeld voorgesteld om *Marquerite* met behulp van artikelen van Hella S. Haasse, 'Het beeld in de spie-

gel,' en Andreas Burnier, 'Het beeld van de vrouw in de literatuur' te situeren. Het is de bedoeling dat er duidelijk gemaakt wordt dat Van Paemel de door Burnier genoemde clichés overneemt en vervolgens onmaskert.

De beloofde werkvormen blijken slechts twee aanzetten. Als eerste wordt de mogelijkheid genoemd dat leerlingen het boek slechts gedeeltelijk lezen. Zij kunnen dan op grond van de opgedane kennis omtrent de personages ontwikkelingen voorspellen. Als je ervan uitgaat dat de leerlingen het boek helemaal gelezen hebben, worden vragen geopperd in de trant van 'wie is de hoofdpersoon?' 'wat is belangrijker, het gezegde of het verzwegene?', 'zijn de personages dynamisch of statisch?'

Er moet dan vooral gelet worden op de verwoording. Niet erg vernieuwend.

Een aantal leuke lesideeën voor poëzieonderwijs komt naar voren. Ik vind het wel jammer dat deze voorstellen uitgewerkt worden met behulp van overbekende gedichten ('De idioot in bad', M. Vasalis). Een voorbeeld: allereerst wordt de leerlingen gevraagd om hun indrukken van een zwerver op te schrijven. Vervolgens die van een passerende groep zwakzinnigen. Vanuit de geïnventariseerde meningen wordt het begrip 'stereotiep' behandeld. Vervolgens lezen de leerlingen het gedicht 'De idioot in bad'. En ten slotte worden de impressies van het gedicht verbonden met de indrukken die de voorbijtrekkende groep zwakzinnigen maakten. Een ander leuk idee is het verbinden van een 'liefdesbriefje' van een leerling aan twee gedichten.

Over het geheel genomen is de leerstof erg elitair. Literatuuronderwijs met als uitgangspunt de literaire personen biedt bij uitstek de mogelijkheid om aan te sluiten bij de beleevingswereld van de leerlingen. Een mogelijke verklaring voor het feit dat de auteurs in dit opzicht in gebreke blijven kan gevonden worden in hun achtergrond. Academische modellen vergroten de kloof tussen leesbeleving en literatuuronderwijs.

Kortom met name de ideeën voor poëzie zijn aardig. De uitwerking heeft enkele aanpassingen nodig. De vernieuwingsdrang is een loffelijk streven: in dit boek komt het echter niet goed uit de verf.

FORUM

Rudolf Geel: *Droom en daad met betrekking tot de geschiedenis van het stelonderwijs*

Een kenmerk van menige recensie is dat deze een blauwdruk presenteert van het boek dat de bespreker zelf geschreven zou hebben, als hij hetzelfde onderwerp had aangepakt. Onder meer in de recensie (Moer 1989/6, p. 265-274) van mijn dissertatie *Niemand is meester geboren*, Geschiedenis van het Nederlandse schrijfvaardigheidsonderwijs in de 19e en 20ste eeuw, is dit het geval. Uit deze bespreking, door Mariëtte Hoogeveen en Piet-Hein van de Ven, blijkt tevens dat hun blauwdruk veel uitgebreider is uitgevallen dan de mijne. Vanwege de beperkte ruimte die de redactie mij biedt, kan ik slechts kort op de aangevoerde punten ingaan. Dat is jammer, want de uitvoerige en pretentieuze recensie maakt in feite een uitvoerig weerwoord nodig.

Ik beperk dit weerwoord tot de kritiek op de geschiedschrijving van de periode tussen 1870 en 1941, die verreweg het grootste deel van mijn boek beslaat. In het kader daarvan verklaar ik tevens de redenen van mijn verwijzingen naar het procesmodel van Flower en Hayes. De passage in de recensie waarin mijn behoefte aan een theorie op het gebied van het schrijven 'naïef' wordt genoemd en de als 'tendentieus' gekwalificeerde weergave van de ontwikkelingen na 1940, laat ik vanwege de vereiste beknoptheid, tot mijn spijt, zonder commentaar.

Hoogeveen en Van de Ven zien als belangrijke tekortkoming van mijn boek dat ik de geschiedenis van het stelonderwijs niet 'of slechts heel oppervlakkig' in een maatschappelijk en economisch kader plaats. Zij bedoelen daarmee 'maatschappelijk/economische ontwikkelingen, in-